

„SĂRUTUL SFÂNT”
ÎN POEZIA LUI TRAIAN DORZ

FLORINA-MARIA BĂCILĂ
Universitatea de Vest din Timișoara

Cuvinte-cheie: *sărut, lexicologie, semantică, stilistică, poezie mistico-religioasă*

În dicționarele explicative ale limbii române, definiția substantivului *sărut* face referire explicită la faptul că el înseamnă „atingerea cu buzele a buzelor, a obrazului, a mâinii etc. cuiva, în semn de afecțiune, de respect, de umilință etc.” – deci, „un prag al intimității pe care cele mai multe forme ale «salutului» îl exclud”¹ –, și că reprezintă, la origine, un derivat regresiv (postverbal) din familia lexicală a lui *a săruta*. Dincolo de maniera în care îl definesc lucrările lexicografice, sărutul ilustrează însă o varietate largă de sentimente, implicând o anumită dedicare reciprocă legată de intimitate: simbol al înțelegerii, al reverenței și al supunerii, al venerării, al mulțumirii, al recunoștinței și al afecțiunii, al mângâierii, al emoției și al unificării, el rămâne, în primul rând, cea mai cunoscută expresie (vizuală) a dragostei, în toate ipostazele sale.

În creația lirică a lui Traian Dorz², străbătută de puternice accente scripturistice, dar și de un pronunțat filon mistic, sărutul – privit mai ales ca semn al profunde (și plene) comuniuni reale a sufletului cu Dumnezeu, ca atingere personală, spiritualizată, modelatoare, a Celui (de) Neatins, integrată în ceea ce presupune

¹ G. I. Tohăneanu, „Viața lumii” *cuvintelor. Vechi și nou din latină*, Timișoara, Editura Augusta, 1998, p. 272.

² Pentru o privire de ansamblu asupra operei acestui poet român, vezi lucrarea noastră *Dorziana – o (re)construcție a textului prin limbaj*, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2016.

starea extatică, episod memorabil al bucuriei de natură sacră sau al iubirii harice (tainice ori expansive) – constituie elementul central al poemelor (realizate în chip magistral) inspirate din alegoria grațioasă a cărții biblice intitulată *Cântarea Cântărilor* și consacrate acestui act întemeietor de închinare, acestui gest apoteotic al împărtășirii, dătător de sens și de viață nouă, parte a unei relații speciale a dragostei unificatoare și izbăvitoare. Într-o atare „cheie” de lectură se cuvin a fi abordate versurile al căror mesaj mizează pe semnificațiile aparte ale substantivului *sărut*; altfel, „spiritul profan rămâne doar la suprafața înțelegerii lucrurilor. Un astfel de spirit rămâne doar în pridvorul lăcașului de sfințenie în care se află ascunsă taina iubirii, a marii iubiri între Dumnezeu și om, dintre creație și Creatorul ei.”³

*

„Iubirea sfântă dorește mereu semnul ei sfânt.”⁴ – scrie Traian Dorz într-un volum de cugetări. Ca atare, ea năzuiește spre reunificarea în spirit, direct condiționată de intervenția Divinității în existența noastră efemeră pe acest pământ, unde lucrurile cunosc o anumită ciclicitate, cu pendularea între bine și rău, între ascensiune și prăbușire, între izbândă și eșec, cu încrederea neclintită în biruința Adevărului: „Doamne, când vrei Tu – cum trece / lunga iarnă într-un ceas / și pustiul cum sfârșește / într-un fericit popas, / și-ntristarea înnoptării, / într-un răsărit plăcut, / și-ndelunga despărțire, / **într-un scump și sfânt sărut!**...” (CNoi 179, *Doamne, când vrei Tu...*)⁵. Dragostea – simțământ sacru – accede mai cu seamă spre redobândirea comuniunii primordiale cu Cel ce ne-a creat, prin urmarea Lui în dedicare constantă și prin respectarea preceptelor Sale general-valabile: „M-am dus, – dar ți-am lăsat Cuvântul, / să-L

³ Dumitru Abrudan, *Cărțile didactico-poetice*, ediția a II-a, Sibiu, Editura Andreiana, 2006, p. 157-158.

⁴ Traian Dorz, *Alegarea stăruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007, p. 216.

⁵ Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate evidențierile din versurile citate ne aparțin.

ai în locul Meu, plecând, / ca-n orice clipă, sărutându-L, / să-L simți pe inimă arzând. // [...] // De ce te temi când ai iubirea / cu tine-treagă-n locul Meu / și te-a sfintiț neprihănirea / sărutului lui Dumnezeu?” (CNoi 192-193, *M-am dus...*; de remarcat, în ultimele două versuri citate, structura expresivă cu caracter cvasiredundant, realizată prin asocierea unui verb și a unui substantiv provenit din infinitivul lung, aparținând aceleiași sfere semantice, cu rol în construcția mesajului poetic, mizând pe ideea de implicare a sacralității în acest gest confidențial). Ca atare, lumina / iluminarea taborică, numită, în poezia dorziană, „starea de Sus” (CNoi 184, *O, ia-ne cu Tine*), vine să desăvârșească sacralitatea acestei atmosfere de extaz, de comuniune încărcată de armonie și făuritoare de noi orizonturi: „Acolo, Iisuse Puternic și Drag, / pe Casa de Aur așază-ne steag, / Taborului nostru înfășură-i zări, / purtându-i iubirea pe mii de cântări. // Sămânța divină sfintește-o-n sărut / și pune-o-n pământul prin flăcări trecut, / și crește-o-n cântare și leagăn-o-n plâns, / spre rodul de aur cu Soarele strâns.” (CNoi 184, *O, ia-ne cu Tine*). Transfigurarea nu se poate produce însă decât prin reconsiderarea (și reordonarea) aspirațiilor oricărei ființe umane, prin întoarcerea la dragostea lui Dumnezeu, singura în stare să o reabiliteze, să-i ofere din nou demnitatea și fericirea pierdută în urma săvârșirii păcatului, să o reîntregească, să o reorienteze spre cele nepieritoare, repunând-o în dimensiunea sacralității – ca oglindă a chipului Său – și, implicit, în cea a nemuririi: „O, drag Iisus, sărutul Tău, / când m-am întors la Tine, / cum mi-a luat tot ce-a fost rău / și mi-a dat tot ce-i bine! // Cum mi-a luat ce-a fost urât / întreaga depărtare / și-atâta har mi-a dat, încât / mi-e cerul numai soare. // Cum mi-a luat orice dorinți / ce mă-ntinau odată / și-mi dă plăcerea celor sfinți / de zarea cea curată. // Cum mi-a luat lumescul gând / al urmelor străine / și-mi pune cerul tot cântând / în inimă la mine. // Cum șterge-al ochilor amiaz’ / de umbrele-ntristate / și face-atâta soare az’, / să-mi umple toate-toate. // Ce dulce taină sfântă sînt⁶ / acestea toate-n Tine; / o, drag Iisus, –

⁶ În textele poeziilor lui Traian Dorz publicate, la noi, în ultimii ani, întâlnim frecvent forma *sunt* (în conformitate cu norma actuală de flexiune a verbului *a fi*), deși se pare că întotdeauna poetul și-a manifestat, explicit sau indirect, preferința

sărutu-Ti sfânt / nu-l dezlipi de mine!” (CBir 42-43, *O, drag Iisus...*).

În sens biblic, omul este chemat să atingă perfecțiunea în și prin iubire (mai ales că ea este un substitut pentru numele lui Dumnezeu): dragostea de ordinul suprafirescului copleșește obișnuitul rațiunii, trece de judecata minții ori de barierele simțirii umane, „vrea să înainteze acolo unde înțelegerea rămâne afară”⁷, spre a „întâlni” dragostea noastră, spre a face loc comuniunii celei mai adânci din câte există. Ea este dar dumnezeiesc și îndumnezeitor, menit să învăluie inima – altarul în care sălășluiește Hristos, necesar a fi complet deschis lucrării Lui –, să reconstituie ființa în și prin El, ajungându-se astfel, prin iluminare și purificare interioară, la dorita unire mistică lipsită de orice limitări: „Noi doi, Iisus! – ce dulce-i / când pot grăi așa / și fața mea se nalță / încet spre Fața Ta, / și brațele-mi se nalță / spre Crucea Ta, tăcut, / și gura mea se nalță / **spre sfântul Tău sărut.**” (CBir 205, *Noi doi, Iisus*). Tocmai de aceea sărutul sfințitor, semn al Prezenței divine constante, rămâne un obiectiv major în starea de vorbă cu Creatorul: „Cu fiorul rugăciunii / să-mi alungi atunci măhnirea, / cu spălarea-mpărtășirii / fă-mi iar chipul strălucit, / **cu sărutul** mă **sfintește**, / mă-nveșmântă cu iubirea / și mă fă din nou, Iisuse, / oaspetele Tău iubit.” (CUrm 166, *Orișicât mi-ar fi curate*).

Este interesant de semnalat că, în unele poezii, substantivul în discuție apare integrat în grupuri nominale ce conțin determinări atributive redade prin adjective sinonime sau din același câmp semantic, actualizând semnificații unitare legate de sfera

pentru *sînt* – formă verbală întrebuințată în toate volumele sale tipărite la edituri din străinătate înainte de 1989 și realizate exclusiv pe baza manuscriselor originale –, motiv pentru care a și așezat-o, de nenumărate ori, în rime, mai ales că era vorba despre respectarea unei norme literare a epocii respective. De aceea, deși poate crea impresia de inconsecvență, inclusiv unii dintre editorii volumelor din care am citat secvențele lirice au optat pentru forma *sînt* atunci când aceasta apare la final de vers – soluție pe care, de altfel, am adoptat-o și noi în lucrarea de față ori de câte ori s-au ivit asemenea situații.

⁷ Jan van Ruusbroec, *Podoaba nunții spirituale sau Întâlnirea interioară cu Cristos*. Traducere din olandeza veche de Emil Iorga, București, Editura Humanitas, 1995, p. 116.

transcendenței, a sacralului, a nemuririi, a absolutului ceresc: „Pentru Tine, pentru Tine, drag Iisus, / câte vii și holde-am pus, / cu belșug, cu belșug și jos, și sus, / numai dragoste-au adus; / din oricare strop de jar / crește-o lacrimă de Har / și din ori, și din orice plâns trecut / crește-un dor, crește-un dor și-**un sfânt sărut**.” (CE 102, *Numai Tu rămâi*); „Pe orice slovă scumpă / a Sfântului Cuvânt, / Iisuse, – eu prin lacrimi / văd Chipul Tău cel Sfânt / și-n mută adorare / îngenunchez supus, / strâng Cartea Ta la suflet / și Ți-l **sărut**, Iisus! // Pe orice strop din ochii / iubirii lăcrimând / văd Chipul Tău cel Unic, / Iisuse – luminând / și-mpărtășit din Taina / Fiorului Divin, / **sărut** lumina sfântă / din lacrimi – și mă-nchin! // Pe orice șoaptă dulce / a sfintei rugăciuni / văd Chipul Tău, Iisuse, / din raze și cununi / – și, strămutat în ceruri, / spre soare proșternut, / Îți pun pe fiecare / **un îngeresc sărut**!” (CNoi 93-94, *Pe orice slovă scumpă*); „Iar buzele să-mi afli **ca-ntr-un sărut ceresc**, / spunându-Ți fără seamăn: «Iisuse, Te iubesc!» / și ochii să mi-i afli scăldați în plânsul drag / cu care Te așteaptă de ani și ani în prag.” (CViit 129, *În Clipa Întâlnirii*); „Peste ceasul meu ușor / vei fi Tu, numai fior, / vei fi Tu, **ceresc sărut**, / cum nicipând nu Te-am știut, / iar în cerul meu deschis / vei fi-aievea, nu un vis, / când la Harul cel ascuns / voi cunoaște c-am ajuns... / Tu, Iisus, drag Iisus, / și la harul cel ascuns / voi cunoaște c-am ajuns!...” (CÎnv 29, *Peste ceasul meu amar*; în text, grupul nominal evidențiat și plasat între virgule are rol apozitiv, substituind numele lui Hristos); „Să-mi iau clipa cea de aur / **pentru veșnicul sărut**, / – strălucire, înfășoar-o / dulce, unic și tăcut!” (CŪrm 7, *Să-mi iau harfa cea de aur*). Faptul își demonstrează validitatea inclusiv în relație cu sentimentul unic al iubirii de Dumnezeu: „Din dragostea de Tine, Doamne, / aș vrea să mor de fericit / atunci când cel din urmă cântec / mi l-aș sfârși desăvârșit! / ... Cum Ți-aș simți apoi pe buze / dulceața ultimului dor / prelinșă veșnic **sub sărutul / dumnezeiescului fior!**” (CBir 85, *Din dragostea de Tine*); „Cum mi-am zdrobit iubirea cum alta-n lume nu-i, / fă-n urma ei tot drumul, plângând amar, să-l sui / și **sărutându-i** urma rănită de-al meu spin, / s-ajung să simt odată că i s-a-nchis deplin. // Când iarăși plâng, Iisuse, adânc și-nsingurat, / adaugă-mi plânsu-acesta la prețu-ndurerat, / să-mi știu odată vina plătită pe deplin, / ca

iar să-mi dea iubirea sărutul ei divin.” (CCnț 69, *Când iarăși plâng*). Iubirea dublată de provocările majore ori de sacrificiile inerente parcursului ascensional sacralizează și condiționează cunoașterea lui Hristos tot mai îndeaproape, certifică unificarea cu El: „Dragoste și lacrimi ne-am avut trecutul, / dragostea cu lacrimi ne-a sfântit sărutul, / dragostea cu lacrimi ni-e și azi trăirea, / ele ne sunt jertfa – ele răsplătirea!” (CNoi 164, *Dragoste și lacrimi*); „Când ne-ai trimis, Iubire, / în lume, oarecând, / pe fruntea noastră albă / ne-ai sărutat plângând. // Copii eram, Iubire, / dar inima s-a strâns: / – de ce sărutul oare / e-mpreunat cu plâns? // De-atunci, cu drag, sărutul / atâția ni l-au dat, / dar au plătit cu lacrimi / oricâți ne-au sărutat. // Ne-a sărutat Lumina / și-a lăcrimat apoi, / sărutul Rugăciunii / e numai plâns în noi. // Ne-a sărutat Cântarea / și s-a făcut suspin, / așa și Adevărul / și-a plâns și el străin... // ... Ci numai tu, Iubire, / nu pleci – și nu te frânghi, / te rogi cu noi și suferi, / și ne săruți, și plângi!...” (CBir 10-11, *Când ne-ai trimis*; de reținut utilizarea majusculilor la anumite concepte-cheie, în jurul cărora gravitează alcătuirea versurilor și mesajul lor); „Înțelepciune, sfânt trimis / al Dragostei Divine, / ce lume nouă mi-ai deschis / când te-ai unit cu mine! // Cu ce necunoscut fior / mi-ai sărutat credința, / când cerul tău cu niciun nor / mi-a-mbrățișat ființa! // [...] // Când ți-ai lipit sărutul sfânt / de fruntea mea uscată, / ce tainic și ceresc avânt / m-a-ntinerit deodată.” (CBir 16, *Înțelepciune, sfânt trimis*). Astfel își „destăinuie” simțirile de această natură îndrăgostitul de Cer, reflectându-le în gesturi și manifestări speciale, mărturisindu-și dorurile și visurile, avânturile și limitele, îndrăznelile și durerile (redate metaforic) în apogeul trăirilor alături de Cel Iubit – Mirele Hristos, la Care se cuvine să ne întoarcem permanent și Care ne așteaptă spre a ne reconstrui cu adevărat ființa și viața, spre a ne reclădi, cu infinită dragoste și răbdare, sensul existențial, în pofida căderilor noastre: „E ceru-n sărbătoare când înc-un păcătos / ascultă și-mplinește dorința lui Hristos / și-ntoarce de la felul și drumul lui pierdut, / și Tatăl îl sfîntește cu dulcele-I sărut...” (EP 10, *E ceru-n sărbătoare*). Faptul este conștientizat îndeosebi în ceasurile de căință ale eului liric, în îndemnurile adresate celorlalți în stil paremiologic sau în exclamațiile ori în interogațiile cu caracter meditativ, ce vin să

ilustreze insistent anularea oricărei posibilități de a intra la nuntă a celor surprinși a fi fost infideli Creatorului, supuși atracțiilor și ușurătății lumii, lipsiți de o certă schimbare lăuntrică: „O, legământul unic / cu lacrimi înălțat, / ce dulce-a fost 'nainte / căderii în păcat, / ce 'nalt a fost cuprinsul / sfântului sărut / – și cum l-a frânt căderea / păcatului făcut!” (CCnț 18, *O, cerul fără margini*); „Ce sân ceresc te-ar fi primit, / dacă-ntorceai odată, / **cu ce sărut te-ar fi sfântit** / Preafericitul Tată, / dar cât de-adânc te-ai despărțit / de Casa minunată / unde-ai fi fost sărbătorit / cu-o nuntă necurmată...” (EP 18, *Ce loc frumos*).

Sărutul restaurează ființa, restabilește și sacralizează comuniunea cu Dumnezeu, în cadrul comunității sau în mod personal, individual – aici și în starea de beatitudine, de mister extatic a veșniciei, a vieții eterne împreună cu Hristos, lipsită de fireștile granițe spațio-temporale: „Ne-apropiem, sfântiți, sărutul / Aceleiași Împărtășiri, / dând tot prezentul și trecutul / Făgăduitei Fericii, / minunățiile Frumșetii / i le cuprindem tot mai plin / și-n Miezul Sâmburelui Vieții / vom deveni un fir divin.” (CVeșn 59, *Mereu mai Sus*); „O, Sfânt Fior, ce neștiută / e încă taina ce-o dorim / din Clipa de uimire mută, / spre care, tremurând, privim, / când peste lacrimi strălucite, / purtând sărut dumnezeiesc, / ne vom simți nemărginite / ființele cerești cum cresc!...” (CBir 79, *O, Sfânt Izvor, ce nalt*); „Doamne, vindecă-mi curata / dragoste de primăvară / și sărutu-mpărtășirii / din cea mai curată seară, / și înlăcrimarea dulce / a atâtor legăminte... / – de pe toate șterge-mi, Doamne, / o aducere aminte...” (CCnț 104, *Vindecă-mi sufletul*). Implicit, nunta spirituală presupune, evident, apartenența și dependența de Mirele Isus, ca vocație a dăruirii nemijlocite în relația cu Cel Căruia ființa I se încredințează fără nicio rezervă, chiar din momentul memorabil al deciziei de a-L urma și până la pragul „Eternei nemaidespărțiri” (CÎnv 190, *Îndepărtata mea iubire*). Sufletul-mireasă, însetat de cunoașterea Lui în întregime, copleșit de frumusețea dumnezeiască fără hotar, mereu nouă și minunată, se deschide sensibil înspre El, pregătindu-se pentru a-I permite apropierea nemărginită, pătrunderea în intimitate și pentru a simți în chip familiar prezența Cuvântului înăuntru său, spre a și-L face îmbrăcăminte sfântă. „**Mireasa a**

devenit vasul ales pentru căldura și lumina iubirii de Dumnezeu [subl. aut.], urcând în podul albastru al spiritului, spre solare deschideri...”⁸: „Ce cununie strălucită / a fost a mea, Iisuse drag, / pe nicio casă aurită / n-a fost ’nălțat mai dulce steag, / pe nicio frunte luminoasă / n-a fost **un mai divin sărut** / și nimănu-i n-ai dat, ca mie, / ce dar mai scump Ți s-a părut... // [...] // Ce cor ceresc și ce cântare, / prin șapte ceruri răsunând, / cântau când sfânta sărutare / mi-ai dat-o binecuvântând / și când cereștile inele / mi le-ai schimbat cu mâna Ta... / – O, nunta veșniciei mele, / să nu te pot în veci uita!” (CCnț 47-48, *Ce cununie strălucită*). În definitiv, am fost creați pentru a rămâne într-o alipire strânsă de El, pentru contemplație și atingere sacră, analogia dintre relațiile interumane și comuniunea divinului cu omenescul trecând drept una absolut naturală: „Prima treaptă a unirii dintre sufletul uman și Hristos se realizează prin găsirea celui iubit, prin întâlnirea cu el și mai ales printr-o consacrare totală față de cel iubit într-o îmbrățișare sau un sărut divin [...]. Pe treapta extazului sau a desfătării depline, unit cu Dumnezeu, sufletul uman simte că se depășește pe sine, uită de sine, urcă pe culmile fericirii, bucurându-se în mod deplin de viața celui iubit. [...] Nunta duhovnicească, ca treaptă culminantă a extazului mistic, reprezintă unirea deplină, identificarea totală cu celălalt. Această stare e numită nuntă mistică, pentru că unirea dintre mire și mireasă e deplină și eternă. [...] În toate aceste trepte, iubirea dintre mire și mireasă e articulată pe focul iubirii divine. Această iubire înflăcărează, topește, unește și identifică la maxim [sic!] cele două persoane care se iubesc într-o mistuire totală.”⁹.

Sacralitatea sărutului ceresc este, de asemenea, o componentă a rugăciunii pentru cei dragi: „Binecuvântează-l, Duhule Preasfânt, / ocrotește-l toată viața pe pământ, / iar în cer primește-l **cu sărut divin** / și cununa vieții dă-i pe veci. Amin!” (CM 191,

⁸ Melania Daniela Bădic, *Cântarea Cântărilor – o lectură hermeneutică a unui poem revelat*, Deva, Editura Emia, 2004, p. 302.

⁹ Cornel Toma, *Postfață la Zorica Lațcu-Teodosia, Poezii*, ediția a doua. Cuvânt-înainte de Teofil Părăian. Ediție îngrijită și postfață de Cornel Toma, București, Editura Sophia, 2008, p. 273-274.

Binecuvântează-l, Doamne!), un semn al întoarcerii la determinarea primordială pe calea urcuşului sufletesc, al comuniunii (în iubire) dintre eul liric și comunitatea în mijlocul căreia vestește Cuvântul: „Să sfârșim frumos trecutul / în întâiul legământ, / tuturor vă dau **sărutul** / și vă cer **sărutul sfânt**.” (CVeșn 219, *Iată cea din urmă stare*), un imperativ spre vindecarea suferințelor de orice fel: „Întoarce-ți pururi fața / spre lacrimi, – să le vezi, / și-ntoarce-o spre durere, / s-o mângâi și s-o crezi, / și-ntoarce-o cu blândețe / spre orice chin tăcut / și pune pe-orice cruce / **un sfânt și cald sărut**.” (CE 65-66, *Întoarce-ți pururi fața*), un gest emblematic al prețuirii și al respectului datorat strămoșilor sau înfăptuirilor mărețe ale înaintașilor noștri: „Nemuritoarele comori / ni-s mărturia vie / a celor ce nemuritori / s-au dus în Veșnicie. // Orice troiță / și izvor, / și piatră, / și cărare / ni-s semne ce ne spun / de-a lor / vieți nemuritoare. // [...] // Veniți să dăm **un sfânt / sărut** / acestor semne sfinte, / să nu lăsăm acest Trecut / pe veci / să se-nmorminte!” (LNS 83-84, *Nemuritoarele comori*).

În strânsă legătură cu cele discutate și cu utilizarea unor adjective din același câmp semantic în vecinătatea substantivului *sărut*, sunt de reținut și versurile dedicate ideii de *sărut al Cerului*, metaforă încărcată de un sentiment profund și aproape indescriptibil al unirii cu Divinitatea, perceput la intensitate maximă: „... Gândiți-vă la rugăciunea / cea mai înaltă pe pământ, / la clipa când auzul gustă / cel mai dorit și drag cuvânt, / la slava cea mai fericită / a celei mai cerești iubiri, / la cea mai caldă-nvăluire / a îngereștilor priviri, / la cel mai plin de frumusețe, / de dor și de curaj avânt, / la clipa ce-o trăiește duhul / credinței în extazul sfânt, / la negrăita-nfiorare / **din sfântul Cerului sărut**, / când Dumnezeu se face una / cu gândul care L-a cerut...” (CCm 133, *Cum aș putea?*) –, al răsplătirii strălucite a dragostei jertfitoare: „Slăvită fii, Iubirea / luminii, Care-ai pus / pe toate strălucirea / **sărutului de Sus!**” (CNem 15, *Slăvită fii, Lumină*); „Tu mi-ai răsplătit, Iisuse, / sufletul însângerat / **cu sărutul unui veșnic / cer curat**.” (CŪrm 97, *Tu m-ai învățat, Iisuse*), într-o atmosferă de mister extatic, de comuniune tainică: „Coboară-Te, Iubire, străinului stingher / și-i luminează **taina sărutului din Cer**.” (CNem 72, *Coboară-Te, Lumină*). Nu în ultimul rând, trebuie

semnalată imaginea plastică a întrupării lui Hristos din Fecioara Maria, arhetip al purității, cu aluzie la candoarea și gingășia specială a celei alese să-L nască pe Mântuitorul lumii: „Minune și Taină e Sfânta-Ntrupare, / când Cel-Fără-Margini Se strânge-ntr-o zare / și Soarele Veșnic Se strânge-ntr-o rază, / și Cerul sărutul pe-un Crin și-l așază.” (MT 25, *Minune și Taină*).

*

În concluzie, semnificațiile substantivului *sărut* – trimițând la un gest bine-cunoscut, mijloc nonverbal de exprimare a iubirii – conturează, în creația lirică de maturitate a lui Traian Dorz, traiectul special al unui „proiect liric impresionant”¹⁰ și al unui spirit unificator al dragostei, al credinței, al jertfei, mistuit de iubirea pentru Dumnezeu, de dorința de a-L mărturisi celorlalți (și) în această manieră. Ca atare, autorul așază, în ritmuri sau în rime variate, sensuri adânci cu încărcătură dogmatică, de înaltă ținută teologică, subsumate sentimentului iubirii (perceptat la intensitate maximă), în integralitatea ei, ca expresie supremă a creației, ca trăire directă și intensă, a unirii depline și definitive cu El, până la acea *unio mystica* – punctul contopirii în tot și în toate.

Gest magistral al tandreții, îndelung râvnit și așteptat, investit cu însușirea de a alina dorul ce tânjește cu ardoare după Cel Iubit, într-o căutare continuă și fără odihnă, de a tămădui suferințele inerente firii omenești, preschimbându-le într-o stare idealizată de beatitudine paradisiacă, sărutul rămâne, în viziunea autorului, sinonim cu pătrunderea suavă a lui Hristos (perceptibilă doar cu simțurile care transgresează firescul) în dimensiunea lăuntrică a ființei noastre. În imnurile dedicate dragostei unice, integrate într-o operă care propune un univers liric uimitor, marcat, fără îndoială, de revelația divină, spiritualizarea conceptului de *iubire*, care copleșește și modelează ființa aflată în diverse ipostaze ale unei permanente căutări, implică – dincolo de nostalgia paradisului pierdut și regăsit, de (re)descoperirea Împărăției Cerești dinăuntrul nostru – sfințenie, puritate, apropiere, îmbrățișare, încântare, extaz, dor împlinit prin sărut, ca semn tainic și unic al atingerii sacre apoteotice care deschide accesul

¹⁰ Virgil Nistru Țigănuș, *Lumină lină. Discursul religios metaforic în poezia română*, Galați, Editura Alma, 2001, p. 254.

spre eternitate, spre desăvârșire ființială. Valențele stilistice ale termenului în discuție se actualizează în sintagme nominale construite frecvent în ascendență, prin acumulări succesive (adesea cu ajutorul determinărilor atributive), într-un *crescendo* emblematic pentru o serie de secvențe generatoare de poeticitate, consacrate ideii de înălțare către esența sacralității, de ascensiune spre bucuria nepieritoare a doritei întâlniri cu Dumnezeu, de cunoaștere, de revelație și regenerare interioară, de prezență vie a Lui în ansamblul existenței umane. E o poezie iluminată inclusiv la nivelul tipului de scriitură, al limbajului de o frumusețe unică, unde se remarcă o anume predilecție pentru hiperbole, redundanțe, forme de superlativ ori metafore cu accente semantice inedite, preferându-se „logosul întemeietor de sens soteriologic, purtător de Divinitate”¹¹ – parte din crezul autorului.

Metafora-arhetip a sărutului este transpusă în simboluri variate ce configurează finețea tactilului dematerializat, decorporalizat, a alipirii suprafirești, miracolul unificării, beatitudinea marcată decisiv de pecetea sacralului – condensate într-un veritabil „jurnal” al unei descoperiri esențiale: realitatea unică și purificatoare a dragostei prin care Dumnezeu și ființa umană sunt legați organic. E o iubire tainică și, totodată, exaltată, etalată, „comunicată”, mărturisită, argumentată, exteriorizată prin cuvânt și prin gest, într-o construcție poetică a simțirii sublimate. Lexicul dorzian conturează, în acest univers poetic, o restituire mereu nouă a imaginii întregului originar, prin recursul la termeni-reper, cu o puternică încărcătură semantică, spre a exprima ardoarea pe care o simte ființa față de (re)unificarea cu El, ca principiu metafizic al existenței.

Pe lângă asocierea unor atari reprezentări și reflecții, se poate observa însă că „imagistica poetică exprimă o emoție care transcende simpla afirmare a ei.”¹² În consecință, adevărata înțelegere a sensurilor unei opere așezate sub nimbul sacralității, cu o alcătuire ce

¹¹ Daniela Varvara, *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă*, București, Editura Eikon, 2016, p. 127 și p. 329.

¹² Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011, p. 153, s.v. *Cântarea-cântărilor*.

denotă un indubitabil simț artistic, solicită cunoașterea temeinică a spiritualității, în sensul înălțător al sacrului, care și-a găsit expresia veridică în versurile *Cântărilor Nemuritoare* – dialoguri ale ființei cu Dumnezeu, articulate într-un discurs liric ce trebuie perceput nu numai cu rațiunea (sau, eventual, abordat cu instrumentele analitice concrete), ci și cu sufletul, cu emoția în durată. Tocmai din acest motiv se cuvine a fi reținut că, în concepția lui Traian Dorz, iubirea nu e doar o stare, un sentiment, o virtute, ci, mai mult decât atât, un principiu al (re)nașterii universului, e sinonimă cu Creatorul Însuși. De aceea, orice comentariu amplu privitor la mesajul poeziilor, de o intimitate de-a dreptul surprinzătoare, ar putea părea adesea inoportun sau, în orice caz, aproape imposibil de realizat cu precizie în numeroase situații; „căci este vorba de o lucrare divină, origine și sursă a tuturor darurilor și harurilor, ultimă formă de mijlocire între Dumnezeu și făptură. Iar deasupra acestei atingeri, în ființa tăcută a spiritului, plutește o Claritate de nepătruns: este înalta Trinitate din care provine acea atingere. Acolo trăiește și domnește Dumnezeu în spirit și spiritul în Dumnezeu.”¹³.

Surse:

- CBir = DORZ, Traian, *Cântarea Biruinței*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CCm = DORZ, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CCnț = DORZ, Traian, *Cântările Căinței*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CE = DORZ, Traian, *Cântările Eterne*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CÎnv = DORZ, Traian, *Cântarea Învierii*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CM = DORZ, Traian, *Cântă-mi, mamă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 1998.
CNem = DORZ, Traian, *Cântări Nemuritoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CNoi = DORZ, Traian, *Cântări Noi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
CUrm = DORZ, Traian, *Cântările din Urmă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CVeșn = DORZ, Traian, *Cântarea Veșniciei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
CViit = DORZ, Traian, *Cântarea Viitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
DORZ, Traian, *Alegarea stăruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.

¹³ Jan van Ruusbroec, *op. cit.*, p. 114.

EP = DORZ, Traian, *Eternele poeme*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2010.
LNS = DORZ, Traian, *Locurile noastre sfinte*, ediția a II-a, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2010.
MT = DORZ, Traian, *Minune și Taină. Imne, colinde, cântece și plângeri cu Maica Domnului*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.

Bibliografie

- ABRUDAN, Dumitru, *Cărțile didactico-poetice*, ediția a II-a, Sibiu, Editura Andreiana, 2006.
BĂCILĂ, Florina-Maria, *Dorziana – o (re)construcție a textului prin limbaj*, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2016.
BĂDIC, Melania Daniela, *Cântarea Cântărilor – o lectură hermeneutică a unui poem revelat*, Deva, Editura Emia, 2004.
RYKEN, Leland, WILHOIT, James C., LONGMAN III, Tremper (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011.
TOHĂNEANU, G. I., „Viața lumii” cuvintelor. *Vechi și nou din latină*, Timișoara, Editura Augusta, 1998.
TOMA, Cornel, *Postfață la Zorica Lațcu-Teodosia, Poezii*, ediția a doua. Cuvânt înainte de Teofil Părăian. Ediție îngrijită și postfață de Cornel Toma, București, Editura Sophia, 2008, p. 257-278.
ȚIGĂNUȘ, Virgil Nistru, *Lumină lină. Discursul religios metaforic în poezia română*, Galați, Editura Alma, 2001.
VAN RUUSBROEC, Jan, *Podoaba nunții spirituale sau Întâlnirea interioară cu Cristos*. Traducere din olandeza veche de Emil Iorga, București, Editura Humanitas, 1995.
VARVARA, Daniela, *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă*, București, Editura Eikon, 2016.

THE HOLY KISS IN THE POETRY OF TRAIAN DORZ

Abstract

Key-words: *kiss, Lexicology, Semantics, Stylistics, mystical-religious poetry*

The current paper's objective is to take into consideration some of the several meanings that the regressive derivate *sărut* has in the work of a contemporary Romanian writer: Traian Dorz. Author of thousands poems of mystical style and of numerous volumes of memoirs and religious meditations, he is one of the writers that showed a continuous interest for the symbols with biblical echoes revealed from the canonical text of the book *Cântarea Cântărilor*, enhancing their values in an original artistic vision, according to his own way of perceiving the message. Thus, in a series of poems dedicated to the feeling of missing Divinity (and Eternity) – a

fundamental principle of existence –, to the unique communication with God of the restless soul in search of immortality, *sărutul* – the kiss (symbolic word and, at the same time, reflection of a supernatural intimacy generated by a complex feeling) implies several avatars of the soul, linked to the sacralised touch of the Untouchable One, through which the eternal union (in biblical terms) between Jesus and the human being becomes possible. Beyond the simple illustration of such semantic perspectives, which contribute to the making of the textual frame, the meanings of the noun *sărut* highlight the profound emotions of the lyrical voice, always to be found deeply looking and ascending through the means of mystical acknowledgement – fact which is highlighted in selected fragments from some representative works for his poetical belief.